

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston Pedagogika
fanlari ilmiy tadqiqot instituti

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

2021
maxsus son

DJURAYEV Risbay
Bosh muharrir

Jurnal 2001 yildan nashr qilina
boshlangan.

O'z MAAdan 2007 yil 3-yanvarda № 0101-tartib raqami bilan
qayta po'yxatdan o'tgan.

Jurnalda e'lon qilingan
maqolalardan iqtibos keltiril-
ganda «Uzluksiz ta'lim»
jurnalidan olinganligi ko'rsa-
tilishi lozim.

Tahrir hay'ati:

Sherzod SHERMATOV
Uzoqboy BEGIMQULOV
Alisher UMAROV
Nargiza RAXMANQULOVA
Xolboy IBRAGIMOV
Shavkat QURBONOV
Roxatoy SAFAROVA
Islom ZOKIROV
Dono G'ANIYEVA
Lobar QARAXANOVA
Dusmurod DJURAYEV

Tahririyat manzili:

100027, Toshkent sh.,
Furqat ko'chasi,
174-uy.

O'zPFITI

Tel.: (71)-245-92-34

(93)-503-52-07

e-mail: uzluksiztalim_jurnal@mail.ru
liya_2305@mail.ru

TA'LIM MAZMUNI UZLUKSIZLIGI

- 3 **S.T.Turg'unov**
Uzluksiz ta'lim tizimida pedagogik jarayonlar samaradorligini ta'minlash
- 9 **A.G'.Turg'unboyeva**
O'smirlik davrida xarakter aktsentuatsiyasi va xarakterning shakllanishi
- 13 **M.A.Maxsudova**
Turli yosh davrlarida muloqotning rivojlanishi
- 17 **Z.B.Kurbanova**
Bolalar ijtimoiylashuvini tashxis qilish uzluksiz ta'lim samaradorligi omili sifatida
- 21 **Yo.T.Djumanazarov**
Maktab o'quvchilarini kasbga yo'naltirish ishlarini tashkil etishning ayrim psixologik aspektlari
- 25 **S.Yu.Akbarov**
Kattalarga ta'lim berish samaradorligini oshirish – yangi davr talabi sifatida
- 28 **A.A.Xusanov**
Bo'lgusi o'qituvchi-logopedlarni inklyuziv ta'lim muhiti sharoitida pedagogik faoliyatini ilmiy tashkil etish pedagogik muammo sifatida
- 32 **D.D.Oribhojeva**
Maktab yoshidagi o'quvchilar ijtimoiy kompetentligining tarkibiy qismlari
- 36 **M.B.Badritdinova**
O'smirlarda tafakkur rivojlanishining psixologik xususiyatlari
- 39 **Z.O.Rahmatullayeva**
Bolalarda emosional intellektni shakllantirishning samarali omillari
- 42 **D.H.Ergasheva**
O'quv-bilish faoliyati muhitida bola mustaqilligining psixologik xususiyatlari
- 46 **D.H.Ergasheva**
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilar bilish faoliyatida mustaqillikni rivojlantirish omillari
- 50 **N.O.G'aniyeva**
O'smirlik davrida ijtimoiy qo'rquv holatlarining namoyon bo'lishi
- 54 **N.A.Vaxobova**
Oilada bolani maktab ta'limiga «shaxs» sifatida tayyorlashning ijtimoiy-psixologik omillari
- 58 **I.P.Маусупова**
Особенности типов темперамента и их влияние на профессиональное самоопределение личности
- 64 **Sh.J.To'ychiyeva**
Psixologik mahoratli o'qituvchi – davr talabi
- 66 **M.Abdullayeva, N.Abdullayeva**
Oiladagi muloqotning o'ziga xos xususiyatlarining shakllanishi
- 70 **M.Abdullayeva, D.Abdullayev**
O'smirlarni sport musobaqalariga tayyorlashning o'ziga xos jihatlari
- 74 **Z.B.Kurbanova, M.N.Rustamova**
O'quvchilar kreativ qobiliyatini o'rganishning diagnostik vositalari
- 78 **Sh.B.Tursunova**
O'qituvchi kasbiy kompetentligini shakllantirish omillari
- 81 **Sh.B.Tursunova**
O'qituvchi kasbiy kompetentsiyasi rivojlantirishida kreativ muloqot omillari
- 85 **A.A.Soliyev, M.Y.Mirvaliyeva**
O'smirlar sotsial statusini shakllantirishiga ta'sir etuvchi omillar
- 89 **G.Tulyaganova**
Shaxs rivojlanishining turli bosqichlarida o'z individual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishning psixologik xususiyatlari
- 93 **O.R.Nabiyeva**
Reproduktiv yoshdagi ayollar ruhiyatida kuzatiladigan o'zgarishlar
- 98 **M.N.Rustamova**
Pedagogik faoliyat samaradorligining psixologik omillari
- 101 **G.Sh.Tursunova**
Egotsentrizm shaxs xususiyati sifatida
- 104 **A.N.Qurbonboyev**
O'zini o'zi faollashtirish psixologik tadqiqotlar predmeti sifatida
- 108 **D.B.Toshpo'latova, N.Maxmudova**
Oliy ta'lim muassasalari maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarini pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonlarini takomillashtirish mexanizmlari

O‘SMIRLIK DAVRIDA XARAKTER AKTSENTUATSIYASI VA XARAKTERNING SHAKLLANISHI

A.G‘. TURG‘UNBOYEVA,
NamDU Psixologiya kafedrası mudiri (PhD)

Ushbu maqolada o‘smirlik davridagi xarakter aktsentuatsiyasi, uning o‘ziga xos omillari hamda psixologik xususiyatlari xaqida so‘z yuritilgan

Kalit so‘zlar: xarakter aktsentuatsiyasi, o‘smirlik davri, xavotirlanish, temperament, faoliyat.

В данной статье речь идет об акцентуации характера в подростковом возрасте и ее специфических факторах, а также психологических особенностях.

Ключевые слова: акцентуация характера, подростковый период, беспокойство, темперамент, деятельность.

This article deals with the accentuation of character in adolescence and its specific factors, as well as psychological features.

Key words: accentuation of character, adolescence, anxiety, temperament, activity.

Har bir inson o‘zida muayyan vaqt mobaynida xavotirlik hissini sezishi mumkin. Xavotirlanish – bu real va xayoliy xavfni his qilishga moyillikdir. Agar xavf real bo‘lsa, xavotirlanish kuchlarni bir joyga to‘plash va safarbar etishga yordam beradi. Bunday vaziyatlarda xavotir ichki bezovtalikni, qandaydir iliqlik va g‘amxo‘rlikning yetishmasligini anglatadi. Shuning uchun sog‘lom va patologik shaxsni farqlashda xarakterga – bu frustratsion vaziyatda shaxsni o‘ziga xos tarzda namoyon bo‘lishi, xavotirlanishni yengib o‘tishning individual uslubi sifatida yondoshiladi. Agar o‘smir xarakteridagi ayrim xususiyatlar haddan ziyod yorqin namoyon bo‘lsa, bu xarakter aktsentuatsiyasidan dalolat beradi. A.E.Lichko ta‘biri bilan aytganda, aktsentuatsiya – normadan og‘ishish varianti bo‘lib, bu bilan birga xarakterning alohida jihatlarini haddan ziyod kuchayib ketishidir. Demak, xarakter aktsentuatsiyasi ba‘zi xarakter xususiyatlarining o‘ta kuyib ketishi va oqibatda ayrim turdagi psixogen omillar ta‘siriga berilishning ortishi va aksincha, boshqa omillar ta‘sirida beriluvchanlikning susayishidir.

Mazkur davrda xarakter aktsentuatsiyasi xususiyatlari ayniqsa kuchayib, tashqi tomondan psixopatiyani eslatadi. Agar o‘smirni qurshab turgan ijtimoiy voqelikda aktsentuatsiya tufayli paydo bo‘lgan, A.E.Lichko so‘zlari bilan aytganda, “qarshiligi eng oqiz bo‘lgan joyga yo‘naltirilgan” psixogen omillar bo‘lsa, ijtimoiy moslashuvchanlikning buzilishi va shaxsning tegishli psixopatik tipga muvofiq shakllanishi kuzatilishi mumkin. O‘smirlarning xarakter aktsentuatsiyasi tipini aniqlash katta amaliy ahamiyatga ega. Aniqlangan tip xarakterdagi zaif nuqtalarni ko‘rsatadi, bu esa moslashuvchanlikning buzilishiga qanday omillar

aks ettiradi. Shuningdek, ular orasida indifferent, ya'ni diagnostik ma'noga ega bo'lmagan jumlar mavjud. So'rovnoma mualliflari fikricha, sinaluvchilarga U3 munosabatini baxolash imkoniyatini berish ularga u yoki bu xarakter xususiyati o'ziga qanchalik tegishli ekanini qayd ettirishdan ko'ra ishonchliroqdir.

Sinaluvchiga mavzu bo'yicha bir yoki bir necha (3 tagacha) jumlani tanlash imkoniyati beriladi. So'ngra u yana o'sha mavzudan-to'plamdan o'ziga mutlaqo mos bo'lmagan, inkor etayotgan bir yoki bir necha jumlani tanlaydi. Tanlash imkoniyati «xa» yoki «yo'q» kabi javoblar beriladigan ko'pchilik so'rovnomalardan ko'ra munosabatlar tizimini tuliqroq ochib bera oladi. Sinaluvchi uchun tanlovlarning mazmuni noma'lumligicha qoladi. Xar ikki tadqiqotda sinaluvchiga ba'zi to'plamlarda jummalarni umuman tanlamaslik imkoniyati beriladi (bunda qaydnomada «O» raqami qo'yiladi). Agar tanlanmagan to'plamlar (jummalari tanlanmagan mavzular) miqdori 7 ga teng yoki yuqori bo'lsa, yo sinaluvchining intellektual imkoniyatlari ancha past bo'lgani sababli so'rovnoma unga murakkablik qilayotgan, yo u shunchaki tadqiqot jarayoniga salbiy munosabatda bo'lishi mumkin. Q'aydnomalar yig'ib olingach, darhol biror bir satrda 3 dan ortiq raqamning yo'qligiga ishonch xosil qilish kerak. Agar shunday xolat mavjud bo'lsa, sinaluvchiga tanlovlar sonini kamaytirish taklif etilishi, umuman tanlamaslik xolatlari 7 yoki undan ko'proq to'plamda uchrasa, bu sonni xam kamaytirish taklif etilishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, kishiga xarakter tabiatan berilmagan. O'zgartirib va qaytadan shakllantirib bo'lmaydigan xarakter bo'lmaydi. «Mening xarakterim shunaqa va men o'zimni hech narsa qila olmayman» deb baxona qilish psixologik jixatdan mutlaqo asossizdir. Har qanday kishi xam o'z xarakterini barcha ko'rinishlari uchun javobgardir, har bir kishi o'zini-o'zi tarbiyalash imkoniga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nishanova Z.T. Mustaqil ijodiy fikrlashni rivojlantirishning psixologik asoslari. Psixol. f. d. ... diss. –Toshkent: O'zMU, 2005.
2. E. G'oziev . “Ontogenez psixologiyasi” –Toshkent-2005.